

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Данилків Христини Петрівни
на тему: «Фінансово-кредитні інструменти інноваційного розвитку
малого підприємництва в Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

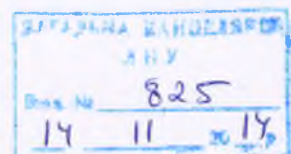
Уважне й детальне ознайомлення з дисертацією Данилків Христини Петрівни дає змогу сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності, особливостей, логічної структури, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки дисертаційної роботи, головні результати якої подані до захисту.

1. Актуальність, мета та завдання дослідження

Актуальність обраної теми зумовлюється тими завданнями, які ставить перед собою українське суспільство на етапі інтенсивних, широкомасштабних перетворень у економічному просторі. Одним із базових принципів стратегії соціально-економічного розвитку української держави є реалізація політики, спрямованої на запровадження інноваційної моделі структурної перебудови та зростання економіки, зокрема в цілях мінімізації можливих негативних наслідків глобалізації.

Недостатня підтримка інвестиційно-інноваційної моделі розвитку вітчизняного господарства доповнюється складністю акумулювання належних фінансових ресурсів та загальною фінансово-економічною нестабільністю в Україні. У цьому контексті зростає необхідність підвищення рівня фінансового забезпечення вітчизняних підприємницьких структур, в тому числі малого підприємництва, на основі напрацювання та впровадження нових концептуальних підходів до вирішення існуючих проблем.

Відзначене перетворює на надзвичайно актуальну розробку теоретичних та методичних підходів до з'ясування ролі та наукового обґрунтування напрямів інноваційного розвитку малого підприємництва в економіці України із застосуванням фінансово-кредитних інструментів.

Безперечно, в теорії та практиці напрацьовано значний досвід наукових проробок та перспективних розрахунків для фінансово-кредитної підтримки інноваційного розвитку малого підприємництва, але здебільшого локального характеру, таких, які відображають неіснуючий сьогодні механізм реалізації, або ж специфіку розвинених країн. Опонована робота значною мірою поповнює певні прогалини, що утворилися в сфері інноваційного розвитку і розміщення малого підприємництва в контексті глобалізаційних процесів, є комплексним дослідженням актуальної науково-господарської проблеми.

Слід зазначити, що мале підприємництво є органічним структурним елементом ринкової економіки, який зосереджує значну частину підприємницького ресурсу, має суттєві особливості функціонування і виконує важливу роль у національному господарстві. Як свідчить світовий досвід, в останні десятиліття позиції малого підприємництва в економіці принципово змінюються. У багатьох сферах господарювання воно стає не тільки широко поширеним, а і переважаючим, утворюючи самостійний сектор економіки. Завдяки своїм перевагам мале підприємництво є невичерпним джерелом економічного зростання і чинником соціальної стабільності. Його розвиток є закономірним процесом, який має велике значення для економіки.

Особливо важливою проблема забезпечення сталого розвитку малого підприємництва є для України. Його становлення супроводжувалось великими структурними диспропорціями та збереженням значних недоліків підприємницького середовища. Подальші трансформації малого підприємництва в Україні не завжди відповідають світовим трендам та слабо корелюють з побудовою інноваційної економіки. Тим більше в останні роки, на фоні загальної рецесії, стан сектору малого підприємництва суттєво погіршився. Тому на часі є необхідним перехід до цілісної державної політики у сфері розвитку малого підприємництва, спрямованої на прискорення прогресивних структурних змін сектору та підвищення його інноваційної активності. Це вимагає нових концепцій, підходів, механізмів стимулювання та фінансово-кредитного регулювання.

Дисертаційна робота Данилків Христини Петрівни є актуальною як за задумом, так і за переліком поставлених завдань, в якій автор переслідує мету поглибити теоретико-методологічні положення та розробити рекомендації підвищення ефективності використання фінансово-кредитних інструментів активізації інноваційного розвитку малих підприємницьких структур у контексті забезпечення соціально-економічного розвитку України.

Розробки автора спираються на теоретичний фундамент економічної науки, і таких її складових як фінансово-кредитне регулювання, фінансове забезпечення тощо, базується на широкому використанні загальнонаукових методів пізнання: системного аналізу, економіко-статистичного, розрахунково-аналітичного, проблемно-орієнтовного, графічного та табличного аналізу, різновидів економіко-математичного моделювання, тощо. Дисертант широко використовує та коректно оцінює опубліковані праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі інноваційного розвитку малого підприємництва, а також матеріали науково-практичних конференцій, наукові статті та доповіді, фахові періодичні видання, аналітичні огляди й результати власних досліджень і спостережень.

В дисертаційній роботі логічно розкриваються, поставлені завдання дослідження, що свідчить про досягнення обраної мети та завершеність в опрацюванні проблеми теоретичного та науково-практичного обґрунтування удосконалення інноваційного розвитку малого підприємництва в економіці України із застосуванням фінансово-кредитних інструментів.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Зміст дисертації є достатньо обґрунтованим та достовірним за своїми науковими положеннями, висновками та рекомендаціями. Останні базуються на сучасних досягненнях економічної теорії та її методології; узагальненні та глибокому системному аналізу явищ і процесів, які існують впродовж порівняно тривалого періоду часу в національній економіці; сучасних методах наукового

пошуку та обґрунтуванню нових рішень; власних науково-аналітичних розробках з використанням достатнього масиву фактичної інформації.

Для досягнення поставленої мети автором проведено докладне вивчення, аналіз та узагальнення значного обсягу вітчизняних та зарубіжних наукових джерел з проблематики малого підприємництва, його інноваційного розвитку, розміщення та фінансово-кредитної підтримки. Це дало змогу Данилків Х. П. визначити дискусійні та недостатньо опрацьовані питання з обраної теми і знайти новий напрямок для власного дослідження. Як наслідок – чітко сформульовані мета, завдання, предмет та об'єкт дисертаційної роботи.

Висновки за розділами дисертації логічно зв'язують концептуальні положення підходів до оцінки та удосконалення інноваційного розвитку малого підприємництва в економіці України із застосуванням фінансово-кредитних інструментів. Основні результати наукових досліджень, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є складовою науково-дослідної роботи кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка за напрямом: «Фінансові стратегії розвитку економіки України» (номер державної реєстрації 0112U004029).

Таким чином, наукові положення, висновки і рекомендації, запропоновані в дисертаційній роботі, мають високий ступінь наукової обґрунтованості.

3. Теоретична цінність та практичне значення наукових результатів

Важливе місце в роботі займає поглиблене проникнення в природу інновацій у сучасній ринковій економіці, подане автором в ґрунтовному аналізі широкого кола інформації, професійної дискусії з відомими вітчизняними і закордонними авторами (с.14-21). В результаті такої дискусії дисертант, аналізуючи різноманітні погляди щодо трактування сутності основних понять категоріального апарату фінансово-кредитного регулювання, як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, виробила власний підхід до визначення таких економічних дефініцій як «інновація», «інноваційний розвиток», «інноваційна діяльність», «фінансово-кредитний механізм» та запропонувала формулювання

поняття «фінансово-кредитне регулювання інноваційного розвитку» (с. 25, 27, 30, 33). Важливими з наукової точки зору є також обґрунтовані дисертантом з гносеологічної точки зору визначення та співвіднести терміни «інновація» та «нововведення», що дозволило автору стверджувати, що «нововведення» є суміжним з поняттям «інновація», але не тотожним й при цьому є його обов'язковою складовою (с. 20-21).

На нашу думку, вказані уточнення є науково корисними, а також збагачують науку новими сучасними уявленнями щодо ролі і значення інновацій у сучасній ринковій економіці.

Заслугує на особливу увагу окремий різновид малих підприємницьких структур, які займаються розробленням інноваційних продуктів та прагнуть знизити витрати на інноваційну діяльність і підвищити її результативність (с. 43-46). Через таку розгалужену мережу малих підприємницьких структур, здатних швидко і з мінімальними витратами розробляти конкурентоздатну наукомістку продукцію, дозволив автору довести, що представникам малого підприємництва більше, ніж іншим суб'єктам підприємницької діяльності, притаманна схильність до інноваційної активності.

Цікавими у науковому сенсі є запропоновані та глибоко проаналізовані фінансово-кредитні інструменти активізації інноваційної діяльності малих підприємницьких структур в Україні, які дають змогу значно підвищити їх рівень інноваційної активності та стабілізувати прискорений процес оновлення їхнього виробництва (Рис. 1.8, с. 54).

Таким чином теоретична частина роботи подана автором дисертації науково коректно, логічно, професійно з внесенням відповідних уточнень в понятійний апарат.

Особливо інформаційно насиченим і аналітичним є другий розділ роботи. Це перш за все стосується п. 2.1., в якому певною мірою показано фінансовий стан функціонування підприємств малого підприємництва в Україні (с. 71-86) та його інноваційну активність у національній економіці (с. 86-91).

Певною мірою оригінально проведено моніторинг інноваційної діяльності малих вітчизняних підприємницьких структур на підставі використання методу ABC-XYZ-аналізу (с. 91-94). Це дало можливість автору визначити найефективніші інноваційно активні малі підприємства у Львівській обл., а також виявити напрями поліпшення та створення умов для стабільного розвитку, упровадження і реалізації інноваційної діяльності (с. 99-101).

У параграфі 2.2. чітко проаналізовано інноваційний розвиток малого підприємництва в регіональному аспекті (с. 103-109) за показниками, які застосовані у розрахунку інтегрального показника (с. 103-104).

Такий аналітико-методичний підхід дозволив здійснити рейтингову оцінку інноваційної активності малих підприємницьких структур у територіальному вимірі. В даному випадку автор використовує узагальнену функцію Харрінгтона (с. 106), яка дала змогу визначити ранг інноваційного потенціалу малих підприємницьких структур окремого регіону (с. 107), а також прийняти обґрунтовані рішення щодо пріоритетності проведення стратегій підтримки інноваційного розвитку малого підприємництва (с. 107-109).

У підпункті 2.3. цікаво проведений змістовний аналіз з розкриття взаємодії фінансово-кредитних інструментів у рамках функціонування малого підприємництва та визначення напрямів взаємозалежності динаміки його розвитку в Україні (с. 135-139), з чого дисертант робить висновки про визначення банківського кредитування як ефективного фінансово-кредитного інструмента підтримки інноваційного розвитку малого підприємництва (с. 139).

Обрана автором логіка наукового дослідження дозволила досить коректно з наукової і практичної точок зору показати своє бачення перспектив удосконалення використання інструментарію фінансово-кредитного регулювання малих підприємницьких структур в Україні (Розділ 3).

Роздуми автора щодо вказаних перспектив сконцентровані навколо важливих питань, до яких слід віднести: окреслення зарубіжного досвід використання ефективних інструментів стимулювання інноваційного розвитку малого підприємництва, де значна увага при цьому приділяється саме

фінансовим питанням та кредитним інструментам; визначення ролі державної у фінансово-кредитній підтримці інноваційного розвитку вітчизняного підприємництва в умовах євроінтеграційних процесів; розроблення рекомендації з удосконалення використання фінансово-кредитних інструментів в активізації підтримки та стратегії інноваційного розвитку малого підприємництва в Україні.

Належна роль в роботі відводиться питанням формування сприятливого податкового середовища, оскільки за твердженням автора, з усіх видів макроекономічної політики – податкова найбільше визначає умови функціонування малих підприємницьких структур в Україні, оскільки прямо впливає на їхні фінансові результати та інноваційні можливості (с. 144-147).

Значний науковий інтерес, становлять також запропоновані автором напрями посилення національної інноваційної системи в інтересах малих підприємницьких структур (с. 151-154).

Наукові положення і результати дослідження є достовірними і обґрунтованими, що підтверджується використанням репрезентативного масиву статистичної інформації та довідкові й звітні матеріали щодо діяльності малих підприємницьких структур. Теоретичні положення та практичні рекомендації базуються на узагальненні фундаментальних досліджень вітчизняних і закордонних фахівців, повноті джерел використаної інформації, досконалості методів її обробки. Дисертантом проаналізовано великий обсяг інформації (літературних джерел), опрацьований і систематизований фактичний матеріал.

До основних наукових результатів, отриманих дисертантом, можна віднести зроблену досить вдалу спробу узагальнити економічну сутність, особливість, роль та значення, малого підприємництва в активізації формування інноваційної моделі розвитку національної економіки (с. 44; 49); сформувати пропозицію щодо визначення поняття «фінансово-кредитне регулювання інноваційного розвитку», як систему управління інноваційним розвитком, спрямована на підтримку інноваційних напрямів шляхом створення

ефективної законодавчої бази та фінансово-кредитного механізму стимулювання інноваційної діяльності (с. 33); визначення ефективності застосування фінансово-кредитних інструментів для стимулювання інноваційного розвитку малого підприємництва (с. 54); здійснення рейтингової оцінки інноваційної активності малих підприємницьких структур у територіальному вимірі (с. 103-109) і на рівні окремих регіонів (с. 100-101); розкриття взаємодії фінансово-кредитних інструментів і взаємозалежність динаміки розвитку малого підприємництва в Україні (с. 135-139); розроблення рекомендацій з удосконалення використання фінансово-кредитних інструментів в активізації підтримки та стратегії інноваційного розвитку малого підприємництва в Україні (с. 167-170).

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковані в наукових працях та висвітлені в авторефераті. Новизна і практичне значення дисертації Данилків Х. П. підтверджується результатами її апробації.

4. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи

Оцінюючи роботу в цілому позитивно, слід відзначити наявні в ній дискусійні положення та деякі недоліки.

По-перше, важко погодитися щодо ототожнення понять «мале підприємництво» та «малий бізнес» (с. 36, 41, 71, 118, 159, 165 тощо). Таким чином, ототожнюються поняття «підприємництво» та «бізнес». На нашу думку, «бізнес» – це будь-яка діяльність, будь-якого суб'єкта господарювання з метою отримання прибутку, а «підприємництво» – це інноваційна, ризикова, офіційно зареєстрована діяльність з метою отримання підприємницького доходу, як винагороду за підприємницькі здібності. Саме в цьому і полягає якісна відмінність цих двох понять.

По-друге, елемент наукової новизни *вперше* є недостатньо аргументованим та дещо спрощеним. У багатьох наукових працях автори обґрунтовують «необхідність фінансової підтримки інноваційного розвитку

малих підприємницьких структур в Україні, яка передбачає використання фінансово-кредитних інструментів...» (с.7). Зокрема й тих, що називає автор. На жаль не розкрито, що саме автором обґрунтовано вперше?

По-третьє, у підрозділі 1.1 «Теоретичні засади дослідження фінансово-кредитного регулювання інноваційного розвитку у сучасній ринковій економіці» власне фінансово-кредитному регулюванню присвячено всього три сторінки (с.31-33), а на с. 11-30 мова йде про різне трактування в науковій літературі понять «інновація», «інноваційний розвиток», «інноваційна діяльність». Через це такі важливі складові фінансово-кредитного механізму як фінансові методи, система фінансових індикаторів, фінансово-кредитні інструменти, форми фінансування тощо залишилися поза увагою автора.

По-четверте, не знайшли в роботі чіткого визначення використовувани автором поняття «інноваційний розвиток», «інноваційна діяльність», а також «фінансово-кредитний механізм». Не зовсім зрозуміло чим запропоноване визначення поняття «фінансово-кредитне регулювання інноваційного розвитку» (с. 33) відрізняється від раніше поданих тлумачень вітчизняними та зарубіжними вченими.

По-п'яте, характеризуючи у підрозділі 1.3 франчайзинг як найбільш ефективну схему ведення підприємництва, та кажучи про «випробувані на практиці й позитивно зарекомендовані технології франчайзера» (с. 57) автор не розкриває сутності як самого франчайзингу, так і різновидів технологій франчайзера. Також в недостатній мірі розкрито франчайзинг саме як фінансово-кредитний інструмент інноваційного розвитку малих підприємницьких структур. Варто було б також автору чітко пояснити, що вона розуміє під фінансово-кредитними інструментами, і чим вони відрізняються від фінансово-кредитних методів та форм.

По-шосте, у підрозділі 2.3 дисертантом проведено ґрунтовний аналіз фінансово-кредитних інструментів у порівняльному аспекті, що дозволило розглянути загальну ефективність окремих фінансово-кредитних інструментів інноваційного розвитку малого підприємництва в Україні як інтегральну

характеристику, яка визначає вимоги та умови отримання відповідного обсягу фінансово-кредитних ресурсів (с. 135-138). Водночас, на нашу думку, при розрахунку впливу різних джерел фінансово-кредитних ресурсів на підсумок діяльності малого підприємництва автору доцільно було врахувати вплив не тільки на обсяг реалізації продукції та послуг, а й на чистий фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання.

По-сьоме, у підрозділі 3.1 автором проведено оцінку державної фінансово-кредитної підтримки інноваційного розвитку вітчизняного підприємництва в умовах євроінтеграційних процесів. Поряд з цим, дисертанту варто було б приділити більше уваги розробленню державної фінансово-кредитної моделі інноваційного розвитку вітчизняного малого підприємництва.

В роботі є певні редакційні упущення, у деяких випадках текст носить описовий характер, загально відомі положення тощо.

Проте, вказані вище дискусійні положення і зауваження не зменшують вагомості результатів дослідження та не зменшують загальної теоретичної і прикладної значущості дисертаційної роботи. Дисертант продемонструвала гарне розуміння та відчуття актуальності проблеми.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Теоретичні і практичні положення наукової новизни, висновки, пропозиції і рекомендації мають достатній рівень обґрунтованості, супроводжуються методичним та статистичним матеріалом. Основні наукові результати роботи є основою для подальших досліджень, розробки навчальних програм з метою підготовки спеціалістів економічного напрямку освіти.

За темою дисертації у відкритому друці опубліковано двадцять вісім наукових праць загальним обсягом 10,46 д. а., з них особисто автору належить 9,35 д. а., у тому числі 9 статей у фахових журналах і збірниках, одна стаття у науковому журналі, дві наукові статті в іноземних виданнях та шістьнадцять тез доповідей на наукових конференціях.

Автореферат написаний згідно з вимогами і повною мірою відображає зміст та головні здобутки автора, у науковому стилі, літературною державною мовою. Зміст автореферату та опублікованих наукових праць повною мірою відображає основні положення та висновки дисертації.

6. Загальний висновок

Дисертаційна робота Данилків Христини Петрівни є самостійним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності є суттєвим внеском у вивчення проблем фінансово-кредитного регулювання інноваційного розвитку малого підприємництва в Україні, відзначається науковою новизною і практичною значимістю, викладена з логічною послідовністю, діловою мовою з кваліфікованою інтерпретацією основних положень, які випливають з власних досліджень здобувача та широкого узагальнення наукових публікацій.

Зазначене дає підставу стверджувати, що дисертація Данилків Христини Петрівни на тему: «Фінансово-кредитні інструменти інноваційного розвитку малого підприємництва в Україні» за своїм змістом, науково-прикладною сутністю та оформленням відповідає вимогам пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор Данилків Христина Петрівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри фінансів
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

З.С. ВАРНАЛІЙ

А ПИС З'СВІДЧУЮ
ЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НАЧ
ШЕРБИН А.Л.
13.11.2014 Р.